

Notitie uitgangspunten toetsing nieuwe stadspoorten Roermond 2026

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Roermond heeft besloten de notitie Uitgangspunten toetsing visualisatie of markering nieuwe stadspoorten Roermond 2026 vast te stellen.

Uitgangspunten voor de toetsing visualisatie of markering nieuwe stadspoorten Roermond 2026

Figuur 1: St. Janspoort Roermond

Cluster Economie, Onderwijs, Regionale Arbeidsmarkt en Erfgoed

Opdracht college

Op 16 december 2025 heeft het college besloten door cluster Economie, onderdeel Erfgoed, een beleidsdocument op te laten stellen waarin uitgangspunten worden vastgesteld voor de visualisatie of markering van stadspoorten in Roermond.

Deze uitgangspunten zijn in deze notitie vastgelegd en dienen hiermee als toetsingskader onder andere in het kader van aanvragen om omgevingsvergunningen op grond van de Omgevingswet.

Beleidskaders: Toekomstvisie 2030, Omgevingsvisie, Gebiedsprofiel Binnenstad en Erfgoedvisie Een beknopte geschiedenis van het fenomeen stadspoorten

Roermond heeft een historische binnenstad die door het Rijk aangewezen is als beschermd stadsgezicht. Oorspronkelijk werd de stad omgeven door een middeleeuwse vestingmuur van circa 2,9 km lengte. Deze muur is in de 19e eeuw grotendeels gesloopt. Langs de noordelijke zijde resteren hiervan nog de Rattentoren, de muurtoren bij de Patoerswal en de Cattentoren. In het westen is er nog de Visserstoren. Zie figuur 2.

Stadspoorten hadden verschillende verschijningsvormen aangezien de muren en poorten niet in een keer werden gebouwd. Er was dan ook een groot verschil in ruimtebeslag en materiële uitingsvorm tussen de poorten.

Stadspoorten waren van oudsher prominente bouwwerken die vaak een diepteverdediging kenden. Dat is een dubbele verdediging bestaande uit een droge of natte gracht naast de stadsmuren en een valhek of ophaalbrug. Stadspoorten werden elke avond gesloten.

De stadsmuren waren ook een mentale grens. Binnen de steden hadden de burgers namelijk andere rechten dan er buiten. Stadsmuren- en poorten hadden bovendien een defensieve taak voor de stad en droegen daarnaast bij aan het verdedigen van het territorium van de vorst. Daarnaast werd er bij de poorten soms accijns geheven op goederen die de stad binnenkwamen en was het de plek waar de poortwachters bepaalden wie wel of wie niet de stad binnen kon komen.

Er is wel eens discussie net als in andere steden over wat we verstaan onder stadspoorten want we kennen ook zogenaamde poternes. Dat zijn kleine stadspoorten waar een mens al dan niet met dier door paste. In deze notitie laten we deze poorten buiten beschouwing.

Op plekken waar de muur in het verleden werd aangetroffen - zoals bij de Molenstraat en Pastoorswal - is de loop van de stadsmuur weer zichtbaar gemaakt door middel van gele bestrating. Deze keuzes zijn gemaakt omdat Roermond graag de rijke geschiedenis van de stad (meer) zichtbaar en beleefbaar wil maken.

In de volgende beleidskaders zijn relevante passages opgenomen m.b.t. de historische binnenstad en het verbeelden van het erfgoed.

Toekomstvisie Roermond 2030

In de Toekomstvisie 2030 is een van de vijf prioritaire thema's, Roermond, historische binnenstad aan het water. *"In 2030 is de levendige historische binnenstad aan het water hét visitekaartje van Roermond. In de compacte binnenstad zorgt een diverse mix van winkels, horeca, cultuur, recreatie, onderwijs, bedrijvigheid, wonen en evenementen voor een levendig centrum. Het historische decor en de verbinding met het water dragen bij aan een unieke beleving."* (p.19).

"De binnenstad is daarnaast ook een belangrijke plek voor de identiteit van de stad. De historische binnenstad van Roermond is de etalage van de lokale geschiedenis" (p.9).

Omgevingsvisie Roermond, 2023

In de Omgevingsvisie (p. 73) van Roermond is één van de uitgangspunten voor de binnenstad *"Cultuur-historische en monumentale kwaliteiten in stand houden, versterken, meer zichtbaar maken en gebruiken als inspiratiebron bij nieuwe ontwikkelingen"*. Een benoemde sterke kwaliteit van de binnenstad is: *"Kenmerkend is het historische patroon van ring met poorten, het raster en de pleinen en accenten"*. En onder het kopje Verbeteren van de beleving van de stad wordt op p. 75 gepleit voor: *"We willen het huidige aanbod in cultuur, erfgoed en archeologie beter ontsluiten en blijvend in stand houden"*.

Tenslotte is onder Cultuur en historie op p. 77 het volgende opgenomen: *Het historische karakter van de stad blijkt uit de monumentale bebouwing en de structuur van de stad. Dit karakter vormt het decor voor de beleving van de stad door inwoners en bezoekers. De historische kwaliteit willen we uitdragen door in te zetten op de beleving van de historische kwaliteit van het centrum. De kwaliteit van het erfgoed die is verankerd in gevels, pleinen, historische elementen en gebouwen willen we behouden en waar mogelijk versterken. Het verleden kan daarbij dienen als inspiratiebron voor hedendaagse opgaven. Het gebruik van erfgoed voegt kwaliteit en vooral eigenheid toe aan het ruimtelijk ontwerp. Dat komt ook de beleving weer ten goede."*

Gebiedsprofiel Binnenstad Roermond, 2023

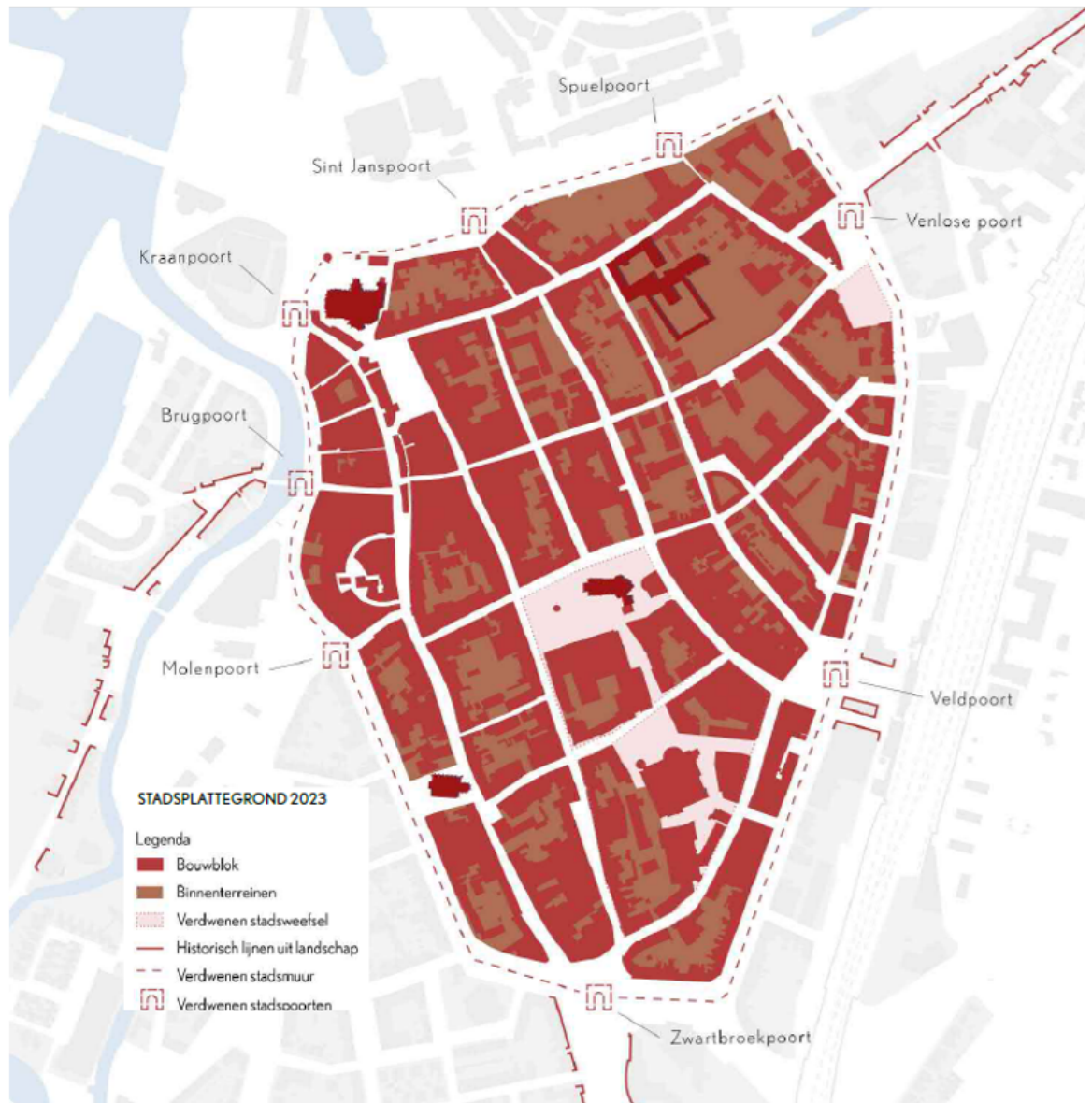
Het Gebiedsprofiel Binnenstad is opgesteld om de binnenstad te versterken door in te zetten op o.a. de historische kwaliteiten, vergroening toe te voegen en kansrijke ontwikkelingen te benoemen. Het gebiedsprofiel kent o.a. de volgende voor het thema nieuwe stadspoorten relevante bouwstenen:

- Een integraal perspectief op de ontwikkeling van de openbare ruimte;
- Het versterken van het monumentale karakter van de historische binnenstad.

Citaat p. 14. Gebiedsprofiel Binnenstad.

"De opgave

De locaties van de historische poorten zijn nog altijd belangrijke ruimtelijke oriëntatiepunten voor de binnenstad. De huidige pleinen vormen de ontvangstruimtes voor de stad en veelal de overgang van de autostad naar de wandelstad. De toekomst van de 'Middeleeuwse dwaalstad' is gebaat bij het herontwerpen van 'poortlocaties' voor het toevoegen van hoge verblijfskwaliteit. Veel kansrijke ontwikkelingen van de binnenstad vallen daarom samen met de poortlocaties."

Figuur 2: kaart uit Gebiedsprofiel binnenstad met de verdwenen stadspoorten

Erfgoedvisie Roermond 2024-2030

De Roermondse Erfgoedvisie is gestoeld op drie rode draden die ook alle drie raakvlakken hebben met het toevoegen van nieuwe stadspoorten.

1. Behoud en versterken van erfgoed;
2. Zichtbaarheid, toegankelijkheid, beleefbaarheid van erfgoed en erfgoededucatie;
3. Erfgoed is van ons allemaal.

Beschermd stadsgezicht

Sinds 1986 is de binnenstad van Roermond inclusief de Voorstad St. Jacob en het Buitenop aangewezen door het Rijk als beschermd stadsgezicht. De regelgeving omtrent het beschermd stadsgezicht vormt een toetsingskader voor ontwikkelingen binnen het stadsgezicht. De voor 'Waarde - Beschermd stadsgezicht' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming van het (beschermd) stadsgezicht en daarmee voor het behoud en/of herstel van de ter plaatse aanwezige cultuurhistorische waarden.

Individuele monumenten

Tot slot is het goed te weten dat er binnen Roermond enkele (onder)delen van de stadsmuur beschermd zijn als rijksmonument. Deze onderdelen liggen met name rond de noord- en noordwestzijde van de historische binnenstad van Roermond. Zie figuur 3.

Dit zijn:

- Bij Grote Kerkstraat 29, restanten stadsmuur en Rattentoren
- Nabij Looskade 1, restanten Visserstoren
- Pastoorswal, Muurtoren
- Pastoorswal bij 2, restanten Muurtoren
- Pastoorswal bij 2, restanten Wernertoren
- Wilhelminasingel 7, De Cattentoren, Heksenhuuske en stadswal met muur aan de Wilhelminasingel
- Wilhelminasingel, stadsmuur met Spoelpoort

Figuur 3: kaart van de binnenstad met in paarse kleur de percelen aangeduid waarbinnen rijksmonumenten zijn gelegen. Goed te zien is de lange lijn in het noorden en westen van Roermond met stadsmuren, stadstorens en stadspoorten via Roerkade, Buitenop naar de Wilhelminasingel. Bij de wegen Buitenop, Looskade en Roerkade zijn alleen de kademuren en de Visserstoren beschermd terwijl aan de noordzijde van de stad de zogenaamde noordelijke vestingwerken zijn beschermd.

Op grond van bovenstaande kan geconcludeerd worden, dat de binnenstad van Roermond een hoge monumentale waarde bezit en dat deze kwaliteiten in stand gehouden en versterkt moeten worden en meer zichtbaar moeten worden gemaakt. Het verleden kan daarbij dienen als inspiratiebron voor hedendaagse opgaven. Immers, het gebruik van erfgoed voegt kwaliteit en vooral eigenheid toe aan het ruimtelijk ontwerp. Een mooi voorbeeld hiervan is de Groene St. Janspoort.

Project Groene St. Janspoort 2024

De gemeente Roermond zet hoog in op erfgoed en doet meer dan alleen de wettelijke taken. Deze ambities werden in 2024 in praktijk gebracht door de oprichting van de Groene St. Janspoort. Dit was een project uit de vastgestelde Erfgoedvisie 2024-2030, Ambitieuze aan de slag met het verleden.

Ter hoogte van de St. Jansstraat met de Pastoorswal is een poort bestaande uit cortenstaal in combinatie met bomen opgericht. Zie figuur 1. Doel van het project was om de entree van de stad en aan de

zijde waar de stadsmuren het meest tot leven komen beter beleefbaar te maken. Naast een eigentijdse verbeelding van het erfgoed zorgt de groene poort voor een aantrekkelijke entree van de stad en dragen de nieuwe bomen bij aan het verminderen van de stedelijke hittestress. De nabijgelegen speer van de Archeoroute biedt via een app op digitale wijze meer informatie aan over de vestingbouwgeschiedenis van Roermond.

Doel, locaties en uitgangspunten nieuwe stadspoorten of verwijzingen daarnaar

Doel

Het doel van de nieuw te realiseren poorten of verwijzingen daarnaar is enerzijds het toevoegen van een hogere verblijfskwaliteit voor zowel de bezoekers alsmede de inwoners van de binnenstad. Anderzijds kunnen fysieke 3D-representaties van stadspoorten zorgen voor belangrijke ruimtelijke oriëntatiepunten in de binnenstad en een aantrekkelijke eigentijdse entree tot de stad in de overgang van autostad naar de wandelstad bieden. Daarnaast wordt de vestingbouwgeschiedenis van Roermond meer zichtbaar en beleefbaar gemaakt. Een nieuwe poort is daarmee niet alleen een object dat de stadsgeschiedenis beleefbaar maakt en de stad verfraait, maar vooral ook een stedenbouwkundig gebaar dat de bezoeker helpt de stad te begrijpen en een aantrekkelijke verblijfskwaliteit genereert.

Locaties

De volgende locaties van verdwenen stadspoorten zijn in het door de raad vastgestelde Gebiedsprofiel Binnenstad opgenomen. Zie figuur 2.

Naam poort	Straatnaam/ locatie	In project?
Sint Janspoort	St. Jansstraat- Pastoorswal	Gerealiseerd.
Spoelpoort (Maaspoort) (poterne)	Tussen Swalmerstraat en Wilhelminasingel	Nee. Een poterne wordt buiten beschouwing gelaten.
Venlosepoort (Moerkenspoort)	Wilhelminasingel en -plein	Ja, via het project herinrichting Wilhelminaplein
Veldpoort (Nielderpoort)	Verlengde Veldstraat- Stationsplein	Ja, in concept in project herinrichting Stationsplein. Gezien de functie van het plein als evenementenlocatie wordt een bouwwerk boven maaiveld niet haalbaar geacht.
Zwartbroekpoort	Zwartbroekstraat- Minderbroederssingel	Reconstructie Singelring loopt maar er is geen fysieke poort opgenomen. Wel twee bomen die in de straat de entree markeren. Gezien verkeerskundige aspecten is er geen plek voor een bouwwerk ter plaatse.
Molenpoort (Ezelspoort) (poterne)	Molenstraat- Roersingel	Ja, in het project Reconstructie Singelring. De poort zoals aangetroffen bij archeologisch onderzoek wordt wederom in gele bestrating weergegeven.
Brugpoort	Brugstraat- Roerkade- Roersingel	Nee. Vooruitlopend op toekomstige ontwikkelingen nadenken over mogelijke ontwerpen.
Kraanpoort	Kraanpoort	Nee. Vooruitlopend op toekomstige ontwikkelingen nadenken over mogelijke ontwerpen.

Uitgangspunten voor het ontwerp

1. Nieuwe poorten of verwijzingen daarnaar moeten duidelijk als stadspoort te begrijpen zijn en zich bij voorkeur uiten in een driedimensionale vorm, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dat niet te doen¹.
2. De nieuwe poorten moeten door hun positionering, vormgeving en materialisering bijdragen aan:
 - A. een hoge verblijfskwaliteit² en;

1) Zwaarwegende redenen om af te wijken kunnen zijn gelegen in verkeerskundige of veiligheidsredenen. Ook kan de locatie zich mogelijk niet lenen voor (een boven het maaiveld uitstekende) poort vanwege bijvoorbeeld het gebruik ervan als evenementenlocatie.

2) Een hoge verblijfskwaliteit uit zich in een ontwerp door een aantrekkelijk vormgegeven openbare ruimte waar mensen graag willen verblijven in plaats van deze plek te passeren. Elementen als groen, zitgelegenheden, een bepaalde levendigheid maar ook veiligheid(sbeleving) spelen daarbij een rol.

- B. het bij voorkeur fungeren als een ruimtelijk oriëntatiepunt – en;
 - C. daar waar van toepassing - de overgang markeren van de auto- naar de wandelstad en de overgang van buiten naar binnen de stad.
- 3. Een ontwerp dient rekening te houden met de CROW-verkeersrichtlijnen en andere voor de plek relevante inrichtingseisen zoals de groennorm, veiligheidseisen, verlichtingseisen en regelgeving m.b.t. kabels en leidingen. De vigerende TIR (Technische Inrichtingseisen Roermond) dient geraadpleegd te worden.
 - 4. Van elke nieuwe poort in welke vorm dan ook dient een educatieve uitleg deel uit te maken van het nieuwe ontwerp. Daarmee wordt de historische betekenis van een poort inzichtelijk gemaakt.

Toelichting

De gemeente kiest er bewust niet voor om alle poorten op eenzelfde wijze te laten ontwerpen. Vanuit de geschiedenis van de stad weten we namelijk dat de stadsmuur en zijn poorten niet in één totaalontwerp tot stand zijn gekomen. Daarnaast zijn de poorten in de loop van de eeuwen (meer dan eens) aangepast aan de eisen van de tijd. Tenslotte willen we voldoende ruimte voor ontwerpkracht borgen. Hoe meer er voorgeschreven is, hoe minder de speelruimte voor de ontwerper die een – wellicht ons onbekende innovatieve en - creatieve oplossing aan de dag kan leggen. Het is gezien de complexiteit van onze historische binnenstad per locatie en vooral bij pleinlocaties een uitdaging om referenties aan/c.q. verbeelding van poorten toe te voegen. Hiervoor is maatwerk vereist.

Bovendien zal er naar verwachting de nodige tijd overheen gaan voordat alle verdwenen stadspoortlocaties zoals aangeduid op de kaart uit het Gebiedsprofiel Binnenstad onderzocht zijn of aan de beurt komen bij reconstructiewerkzaamheden. Er is namelijk geen uitvoeringsprogramma voor het oprichten van poorten. Bij toekomstige ontwikkelingen ter plekke van de genoemde stadspoortlocaties dienen de uitgangspunten uit deze notitie te worden meegenomen als beoordelingskader. Omdat de ontwikkeling van sommige locaties nog geruime tijd zal duren is het van groot belang ruimte te laten voor nieuwe innovatieve toepassingen die het verhaal van de vestinggeschiedenis aanschouwelijk kunnen maken.

Dit document kan worden aangehaald als: 'Notitie uitgangspunten toetsing nieuwe stadspoorten Roermond 2026'.

Aldus besloten door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Roermond in zijn vergadering van 7 juli 2026.

Het college van burgemeester en wethouders,

De secretaris, J. van Putten

De burgemeester, Y.F.W. Hoogtanders